

ZE KUNNEN MORGEN WEER WEG ZIJN

MARJAN MENSINGA

Sociale psychiatrie in een asielzoekerscentrum

Hulpverlening in een asielzoekerscentrum vraagt om specifieke kennis en vaardigheden. Want het is laveren binnen de marges van het centrum en de asielprocedure, zoals de casus van Layla in dit artikel duidelijk maakt.



FOTO PETERIK WIGGERS/HH

In een asielzoekerscentrum wordt alle hulpverlening en dus ook de sociaal-psychiatrische hulp, begrensd door de omstandigheden binnen het centrum en het verloop van de asielprocedure. Van enige continuïteit is bijvoorbeeld geen sprake. Vandaag zitten cliënten in de spreekkamer en morgen kunnen ze weer weg zijn, overgeplaatst

naar een ander centrum. Bovendien hangt de asielprocedure voortdurend als een zwaard van Damocles boven hun hoofd. Een negatieve beschikking (afwijzing van het asielverzoek) heeft een enorme impact op mensen en daar krijg je als hulpverlener natuurlijk direct mee te maken. Met de geëigende methodes kom je er niet. Hoe dan wel? Roeien met de rier

▲ Hulpverlening in azc vraagt veel creativiteit, alle continuïteit ontbreekt.

men die je hebt en een grote dosis creativiteit toepassen, zoals de sociaal-psychiatrische verpleegkundige (spv'er) in onderstaande casus heeft gedaan in de behandeling van Layla, een jonge vrouw uit Iran. ►

► LAYLA

Ze komt uit Iran, is 26 jaar en ze heet Layla Faress. Samen met haar ouders verblijft ze in het asielzoekerscentrum (azc) in Crailo. Layla heeft schizofrenie. Via het Gezondheidscentrum Asielzoekers (GCA) ontvangt de betrokken spv'er een overdracht van het ziekenhuis in Teheran. De psychiater schrijft dat mevrouw een week in het ziekenhuis is opgenomen geweest en is ingesteld op het medicijn Risperdal.

De spv'er gaat direct naar de afdeling van VluchtelingenWerk op het terrein van het centrum. Weet de advocaat van Layla wat er met haar aan de hand is? Dat kan belangrijk zijn in haar asielprocedure. Dit blijkt zo te zijn. Samen met de medewerker van VluchtelingenWerk bespreekt de spv'er het dossier van Layla. Zijn er andere ggz-hulpverleners betrokken geweest? Neen. Layla weigerde uit achterdocht iedere medewerking.

HUISVESTING

In het azc bewoont Layla samen met haar ouders één kamer. Haar bed is een rommeltje. Haar deken en lakens liggen overhoop. Tegen het plafond hangt een kleine televisie. Het gordijn aan een geïmproviseerde rail doet dienst als afscheiding tussen Layla's plek en de plek waar haar ouders slapen. Meestal hangt dat gordijn open omdat er anders geen daglicht in de kamer valt. Op de grond ligt een Perzisch kleed en aan de muur hangen wat schilderijen.

De eerste keer dat de spv'er Layla ziet, is het in deze kamer. Ze gaat namelijk niet naar buiten omdat ze bang is voor mensen. Vooral voor mensen uit Iran. Ze draagt een zwarte slobberbroek en een T-shirt. Haar moeder vertelt dat Layla zich slecht verzorgt omdat ze niet naar de badkamer durft. Ook de wc mijdt ze, waardoor ze haar ontlasting ophoudt en obstipatie heeft. Layla denkt dat de mensen weten dat zij schizofrenie heeft, over haar praten en haar uitlezen. Bovendien schaamt ze zich voor haar dikke lichaam en wil ze geen Iraanse mannen tegenkomen. Daarnaast weet ze zeker dat de mensen die zij op televisie ziet, haar ook kunnen zien en over haar praten.

Wanneer haar ouders of de spv'er Layla proberen over te halen om naar buiten te gaan, wordt ze boos. Ze heeft haar moeder al een keer verwond met een scherp voorwerp. Layla weigert zelfs om haar kamer te verlaten voor zaken die belangrijk zijn in het kader van haar asielaanvraag, zoals het melden bij de vreemdelingenpolitie.

'Je zou me helpen en nu moet ik van je naar buiten toe', zegt ze boos tegen de spv'er. 'Je weet dat ik Iraniërs niet vertrouw. Ze praten over me en ze zeggen dat ik dik en lelijk ben. Nee, ik ga niet naar buiten en ik ga ook niet naar de douche of de wc, want op de gang kijkt iedereen naar me.' Layla loopt naar haar bed en kruipt onder de hoop beddengoed. Haar moeder zucht en kijkt naar de spv'er: 'Wat nu?' vraagt ze.

OVERPLAATSING

Het asielzoekerscentrum in Crailo huisvest voornamelijk asielzoekers die net in Nederland zijn aangekomen. Na een eerste (negatieve) beschikking op hun asielaanvraag volgt doorgaans overplaatsing naar een ander centrum (gericht op terugkeer). Naar verwachting zullen Layla en haar ouders over een paar weken hun eerste beschikking ontvangen. Het asielverhaal kennende schat de spv'er in dat daarover negatief zal worden beslist. Dat betekent dus dat Layla Crailo moet verlaten. Maar verhuizen is niet goed voor haar, een zorgelijk situatie dus. De spv'er besluit contact te zoeken met een medewerker van het Centraal Orgaan opvang

De asielprocedure hangt voortdurend als een zwaard van Damocles boven het hoofd

asielzoekers (COA). Ze vertelt dat Layla een ernstige psychiatrische ziekte heeft waardoor verhuizen slecht voor haar is. Bovendien is het voor Layla niet haalbaar om zich elke week te melden bij de vreemdelingenpolitie.

Met het COA wordt afgesproken dat overplaatsing van Layla niet zal gebeuren zonder overleg. Daarnaast zal het COA de vreemdelingenpolitie ervan op de hoogte stellen dat Layla voorlopig niet in staat is om elke week haar vingerafdruk te plaatsen.

KHOMEINI

De tweede afspraak vindt eveneens plaats in de kamer van de familie Faress. Nu met behulp van een telefonische tolk. Layla zegt zich iets beter te voelen. De stemmen die ze hoort zijn meer naar de achtergrond verdwenen, maar de mensen op televisie blijven over haar praten en naar haar kijken. Haar ouders beamen dat Layla rustiger is geworden. Ze trilt niet meer zo heftig en ligt wat minder vaak met haar hoofd onder de dekens. Maar toch... Haar vader vertelt dat Layla een appel heeft gevraagd naar een paar Afrikaanse mannen

die onder haar raam stonden te praten. Ze dacht dat ze het over haar hadden en joeg ze weg. Ook in Iran kon Layla soms heel onverwacht en impulsief handelen. Zo belde ze met de geheime politie en vertelde ze dat haar broer homoseksueel was. Ook dreigde ze anderen te zullen inlichten over haar vaders geheime politieke activiteiten. Verder heeft ze een aantal keer keihard naar buiten geroepen dat Khomeini dood moest.

MAAGKLACHTEN

Bij een volgend bezoek vertelt de vader dat Layla nog steeds niet alleen naar de wc durft. Ze gaat alleen 's morgens heel vroeg of, als het echt niet anders kan, samen met haar moeder, die voor de deur moet blijven waken. Layla heeft maagklachten door het ophouden van haar ontlasting, maar ze wil niet naar de huisarts gaan omdat het veel te druk is in de wachtkamer en mensen haar daar zien en over haar zullen praten. De spv'er legt het probleem van de maagklachten voor aan de huisarts op het centrum. De arts begrijpt Layla's angsten en vraagt een verpleegkundige om bij Layla langs te gaan en advies te geven.

Als extra ondersteuning schakelt de spv'er een prt-verpleegkundige in (Psychiatrisch Intensieve Thuiszorg). Zij zal Layla twee maal per week een uur bezoeken en haar in kleine stapjes proberen te activeren om ook overdag naar de wc te gaan. Dit blijkt een moeizaam proces. Layla durft de toiletten zelfs niet aan te wijzen omdat ze dan de gang op moet en iemand kan tegenkomen. Layla koelt haar woede op de spv'er: 'Je hebt iemand naar me toe gestuurd om me te helpen, maar dat doet ze niet. Ik moet haar de wc's aanwijzen, dat is geen helpen. Ik wil een kamer met een douche en wc apart zodat ik niemand tegenkom. Dat is pas helpen.'

Marjan Mensinga is trainer/adviseur bij Pharos en is als SPV'ER verbonden aan de Symfona groep Gooi & Vechtstreek.

Naschrift

Layla en haar ouders hebben inmiddels een eerste negatieve beschikking ontvangen. Tot nu toe heeft de spv'er verhuizing kunnen voorkomen. Het is echter zeer de vraag tot hoelang ze Layla en haar familie voor overplaatsing kan behoeden.